The Byelorussian Times

ЧАС
Двумоўны беларускі часапіс у З.Ш.А.

No.29, Vol.6, USPS 345-170 January 1981 9-06 Parsons Blvd., Flushing, N.Y. 11357 Price $1.35

AN ATTACK ON BYELORUSSIAN HISTRY

RUSSIAN-APPROVED USURPATION OF BYELORUSSIAN HISTORY BY ZHAMOYC AND RUSSIA'S OWN USURPATION OF HISTORY OF RUS, CHARACTERIZE RUSSIAN EXPANSIONIST SCHEMES

If one looks at a 15-th century map of Eastern Europe and tries to locate on it present-day Byelorussia, Russia, Ukraine and Soviet Lithuania, he will not find them because such map has no resemblance to the present world. Aside from some important changes in political boundaries, the main reason for the difference between the old and the new maps is that the names of these nations are now radically different from those which heretofore had existed from approximately the 9-th to the 19-th centuries.

The name Rus (Russia in English) has no historical connection whatsoever with present-day Russia – it is a name expropriated from the Ukrainians. Kievan Rus is a well-known historical Ukrainian state with its capital in Kiev which about one thousand years ago accepted Christianity from Byzantium at a time when the Muscovites were still pagans and could neither read nor write.

The proper historical name for the present-day Russians is Muscovites and for centuries their state was known as the Muscovite state or simply Moscow. It appears obvious that the Muscovites assumed the name Rus (Russia) in order to "legitimize" their expansionist plans, to subjugate and annex the Ukraine and call it their own.

The name Byelorussia is a relatively new invention which has been used extensively only in the 20-th century and, for this reason, one will not find Byelorussia on old maps. What was Byelorussia called historically? Here again we detect the presence of the scheming Muscovites who have introduced several names each containing a variation of the term Rus in those areas where Moscow wished to exercise control. These names include Byelorussia, White Russia, Red Russia, Malaya Russia, Great Russia, Czornaya Russia and perhaps more. Of these only the name Byelorussia has survived to this day and even that may not be for long.

Historically Byelorussia was known as the Grand Duchy or the Kingdom of Litva or simply as Litva. Its full name, however, was the Kingdom of Litva, Rus and Zhamoyc indicating the three peoples that constituted that state. Rus of course refers to the Ukraine which was part of Litva up to 1569 at which time it was annexed by Poland. Zhamoyc refers to what today is known as Soviet Lithuania. The third, Litva (Byelorussia) was the dominant and the ruling nationality in the state which is apparent from the state's popular name: Litva.

Zhamoyc, the last and one of the smallest territories annexed to Litva, now, with Moscow's help, attempts to usurp Litva's history

Today, however, Soviet and Zhamoyc (so-called Lithuanian) publications whether in the Soviet Union or in the Free World are propogating the deception that Zhamoyc was Litva and that the Litvanian history and culture was Zhamoycian.

This deception apparently was fabricated to solve, or to attempt to solve, the Zhamoycians' dilema of lacking their own respectable history since Zhamoyc, throughout its known history, was dominated by others.

In 1409 King Vitaut of Litva instigated a revolt in Zhamoyc against the Teutonic Order which ruled Zhamoyc. After the defeat of the Teutonic Order at Grunwald in 1410 and the peace treaty of 1411, Zhamoyc was annexed to Litva, but largely because of its separatist tendencies Zhamoyc was treated by Litva as conquered territory and for a long time was not mentioned in official state correspondence.

Finally, upon insistance by the Zhamoycians, an amendment to the draft of the second "Litouski Statut" of 1566 was made which gave Zhamoyc an official recognition in Litva. However, discrimination against Zhamoycians continued in Litva until 1569 at which time it was ended by the order of the ruling monarch, King Zygmunt, and for the first time Zhamoycians obtained full rights in Litva common to all other peoples of the Kingdom.

The present-day missappropriation of Litva's(Byelorussian) history of course benefits Moscow most of all in its expansionist plans. It is, however, regretable that the Zhamoycians who for centuries lived in peace and harmony with the Litvanians are now acting so irresponsibly by usurping another peoples' history and pretending that it is their own. No doubt the new Zhamoycian generation, especially under Russian control, does not fully know or understand its history, but Zhamoyc must realize that a deception of this nature can not continue indefinitely with or without Moscow's help.

A comparison of historical and the Soviet-approved names of Litva/Byelorussia and its neighbors.

Undercount of Byelorussians in Canadian Census

Recently the *Byelorussian Times* became aware of an article by Rosemary Neering describing the settlement of the Province of British Columbia in Canada. The article was published in 1977 in an apparently official Canadian publication entitled "Beautiful British Columbia". At the end of her article Rosemary Neering lists the results of the 1971 Canadian census which shows that there are a mere 400 Byelorussians living in British Columbia. The same census shows 22,995 Russians, 60,995 Ukrainians and 29,545 Poles in British Columbia.

To anyone who has any knowledge of emigration from Eastern Europe, that is mainly from the former Czarist Empire which included Poland, Byelorussia, Ukraine and Russia, these figures are utterly ridiculous. Byelorussia was one of the principal departure points from that Empire and it is well known that many hundreds of thousands Byelorussians (even millions according to some sources) emigrated from their homeland principally to the United States and Canada. Where are they now? Surely they did not vanish.

The figure of 400 Byelorussians given by the census represents only one third of one percent of all Slavic peoples listed in that census who most likely emigrated from the former Czarist Empire. This is a ridiculously low percentage and it contradicts known emigration facts.

It is certain that the Canadian authorities grossely undercounted their ethnic Byelorussian population. The reason for the undercount is not known to us because we do not know what methods were used in collecting ethnic data in British Columbia. But whatever the reason, it shows a gross incompetence on the part of the Canadian authorities.

СЬВЯТЫЯ РЭЛІКВЫ ў Парафіі БАПЦ ў Дораты

ДАДАТКОВЫ 3-ЦІ СЬПІСАК СЬВЯТАСЬЦЯЎ АТРЫМАНЫХ СА СЬВЯТОГА ГОРАДУ ЕРУСАЛІМУ

Ніжэй падаецца далейшы працяг (з нумароў 24, 25 і 26) Сьв. Рэліквў здабытых Мітрафорным Пратаярэям а. Карпам, якія перахоўваюцца ў Царкве Сьв. Тройцы ў Дораты.

– *Рэдакцыя*

* * *

46) Сьв. мошчы Апостала Андрэя Першазванага.
47) Сьв. Ікона Апостала Андрэя Першазванага, асьвячаная на Гробе Гасподнім.
48) Кусочкі адзежы сьв. віленскіх мучанікаў Антона, Яна й Еўстафія.
49) Сьв. Ікона Божае Маці Страсной з манастыра сьв. Тройцы Пра-айцоў Аўрама і Сары.
50) Сьв. ялей ад гробу сьв. першамучаніка й архідыякана Сьцяпана.
51) Ялей ліцийны ад Іконы ўсіх сьвятых у зямлі нашай зязьяўшых.
52) Ялей ліцийны ад Іконы Блаж. Ксеньні Пецярбурскай.
53) Напрастольны крыж Ерусалімскі, асьвячаны на Гробе Гасподнім і пакладзены на Камень Памазаньня на сьв. Галгофе, па Парог Судных Варот, на Гроб Божае Маці.
54) Сьв. Міра ад машчэй сьв. Мікалая Цудатворцы з гор. Бары.
55) Сьв. Ялей ад Прэторыі.
56) Сьв. ватка ад мошчаў Яна Хрысьціцеля й ад мошчаў мучанікаў Хаземскага манастыра.
57) Сьв. зямля ад магілы Ігната Баганосца.
58) Шэсьць крыжыкаў драўляных, ерусалімскіх, асьвячаных на Гробе Спасіцеля й Божае Маці.
59) Дзесяць сьвечак запальваных ад дабрадзейнага агня.
60) Ікона Спасіцеля.
61) Ікона Рыгора Пераможца.
62) Ікона Божай Маці.
63) Ікона Сьвятой Тройцы.
64) Сьв. Ікона Сьвяціцеля Мікалая Цудатворца з гор. Бары.
65) Агульная Ікона Божай Маці, Сьвяціцеля Мікалая й сьв. Эвангеліста Яна.
66) Ікона Семяона Багапрыімца – з яго-ж манастыра.
67) Ікона Спасіцеля для вянчаньня.
68) Ікона Божай Маці для вянчаньня.
69) Ікона Сьвяціцеля Мікалая для вянчаньня.
70) Ікона вялікамучаніцы Кацярыны, таксама для вянчаньня.

У дадатак да гэтага, Парафія Сьвятой Тройцы ў Дораты набыла шлюбныя вянцы (кароны). Гэтае набыцьцё аказалася неабходным калі Парафія Сьв. Маці Жыровіцкай у Гайлэнд Парку, пад кіраўніцтвам Васіля Русака й быўшага сьвятара А. Яноўскага, адмовілася мне іх пазычыць на шлюб у Дораты. Прышлося пазычаць вянцы ў Расейцаў.

Настаяцель Прыходу Сьвятой Тройцы ў Дораты
Мітр. Прат. Карп Стар

Закалот у БАПЦ Пашырыўся

Судовая Справа ў Гайлэнд Парку Адноўлена Другі Суд Пачаўся ў Брукліне

Суд у Гайлэнд Парку, які адбыўся 14 кастрычніка 1980 г. быў апісаны (па ангельску) у 27-м нумары *Беларускага ЧАСу*. У студзені 1981 году гэтая справа была адноўлена дзеля таго, што ў кастрычніку судзьдзя ня вынес пастановы ў справе звальненьня а. А. Яноўскага й назначэньня а. І. Бруцкага да парафіі ў Гайлэнд Парку, з той прычыны, што Ўладыка Мікалай заявіў у судзе, што кіруючы япіскап, Мітрапаліт Андрэй, ня здольны выконваць свае абавязкі й ён, Мікалай, пераймае парафію ў Гайлэнд Парку. Гэтым разам, да судовай справы, апрача а. А. Яноўскага й Дубягі ёсьць далучаны Васіль Русак.

Таксама ў студзені 1981 г. закалот пашырыўся да Нью Ёрку калі Ўладыка Мікалай прабаваў пераняць парафію Сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне. Былы старшыня парафіяльнае рады, Сп. А. Міцкевіч, ад імя парафіяльнае рады склікаў надзвычайны сход на 25-га студзеня каб правесьці рэзалюцыю аб зьмене Епархіі й пераходзе бруклінскае парафіі да Архіяпіскапа Мікалая. Сход быў скліканы бяз згоды й супраць волі Настаяцеля Мітр. Прат. Васіля Кендыша, супраць закону й без пастановы парафіяльнае рады. 23-га студзеня справа апынулася ў судзе й судзьдзя забараніў парафіяльнай радзе склікаць усе сходы да часу вырашэньня гэтае справы й адлажыў суд на месяц каб даць Міцкевічу магчымасьць знайсьці адваката.

У між часе, 7-га лютага 1981 г., Мітрапаліт Андрэй звольніў А. Міцкевіча са старшынства парафіяльнай рады. Настаяцель парафіі, Мітр. Прат. Васіль Кендыш склікаў паседжаньне парафіяльнае рады на 8-га лютага на якім была прынята пастанова адклікаць надзвычайны сход у справе пераходу да Ўладыкі Мікалая й гэтым самым была зьлiквідаваная судовая справа супраць парафіяльнае рады ў Брукліне.

It is time to place blame where it belongs

We hear many complaints from immigrants from Eastern Europe, especially Russia, that the American people do not know the difference between Russia and the Soviet Union and use the terms Russian and Soviet interchangeably. While this is true to a large extent, the American people can hardly be blamed for this oversight. They are, in fact, closer to the truth than might appear at first sight.

In their unbiased ignorance the American people clearly see that Russia controls and dominates the USSR and therefore is responsible for all actions of the USSR. They quite correctly assign the blame for all Soviet imperial and colonial adventures to Russia but not to the captive nations which have been forcibly incorporated into the USSR.

Communism as a factor in Russian or Soviet expansion is hardly mentioned any more. This, too, is correct because Communism as an ideological or a revolutionary force is rapidly declining. What remains is the brute force of the Soviet Union whose sole function is to act in the interests of the Russian nationality and to help expand Russian influence and domination by any expedient means.

Some Russian immigrants in the Free World are propogating a myth that Russia is not responsible for the actions of the USSR and that Russia itself is a captive nation enslaved by the so-called Communists and Soviets as if they were some powerful aliens from outside of Russia. Since no nation has conquered Russia in recent times, who are these aliens? They are of course Russians and, whether some Russians like it or not, Russia is responsible for the actions of their empire, the USSR, just as the Germans were responsible for the actions of Hitler and their Nazi Germany. No one had ever pretended that the Nazis were not Germans and during the Second World War the terms Nazis and Germans were used interchangeably.

In due course Russia will assume responsibility, or be forced to assume responsibility, for all Soviet actions because, aside from a few renegades and opportunists from other nationalities, Russians are indeed the Soviets.

It should be stressed that in the event of a collapse of the USSR the the captive nations will not automatically regain freedom because Communism and the Soviet system are not the forces which hold them captive. It is Russian imperialism and Russian colonialism which will probably survive the collapse of the Soviet government. The true struggle of the captive nations is, therefore, against Russian expansionist tendencies and the Russian "Big Nation" concept. For this reason the present emphasis of the captive nations' organizations on combating Communism or Communist ideology, which is on the decline in any case, is of little value. A re-orientation of emphasis is needed and a re-direction of effort against expansionist Russia.

Каштоўны Падарунак Для Мітрапаліта Андрэя

Дня 30-га лістапада 1980 году, пасьля Саборнае Архірэйскае Літургіі й Малебна з Акафістам прад Сьвятымі Рэліквамі ў парафіі Сьв. Тройцы ў Дораты ў Нью Джэрзі, Настаяцель парафіі Мітрафорны Пратаярэй а. Карп, ахвяраваў Мітрапаліту Андрэю – Першаярарху Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, прыгожы Напрастольны Крыж з Мошчамі Сьв. Апостала Андрэя.

Крыж быў атрыманы з Ерусаліму разам зь іншымі Сьв. Рэліквамі Пратаярэям а. Карпам Стар.

Мітрапаліт быў моцна ўзварушаны, прымаючы з рук а. Карпа гэтую вельмі каштоўную рэлігійную Рэлiквію й зазначыў, што: „Гэтая Сьвятая Ахвяра будзе вялікаю памяткаю як сымбаль 30-ці годняе мае Службы ля Сьв. Прыстолу й за ахвярную працу ўсяго майго жыцьця на карысьць Беларускага Народу. Для Мітрафорнага-ж Пратаярэя а. Карпа, які выконваючы рэлігійныя абавязкі, аказаў вялікія здольнасьці для здабыцьця гэткіх каштоўных Рэліквіяў, я, ад імя Мітраполіі БАПЦарквы, выказваю шчырую падзяку і ў малітвах буду прасіць Усемагутнага Госпада Бога, каб узмоцніў Яго духовыя й фізычныя сілы для далейшае працы на славу БАПЦарквы, для дабра й радасьці вернікаў і Ўсяго Беларускага Народу!"

На многія лета Высокадастойны Мітрафорны Пратаярэй а. Карп і Матушка Ольга!

– *Прысутны Парафіянін*

Выпісвайце й Пашырайце Ангельска–Беларускую Газэту „БЕЛАРУСКІ ЧАС"

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ

У АБАРОНЕ ЗАКОНУ Й ЦАРКВЫ

У нумары №283–284 *Беларуса* зьмешчаны жалю годныя пастановы парафіяў у Гайлэнд Парк, Ню Джэрзі й у Дэтройт, Мічыган, аб далучэньні гэтых парафіяў да Епархіі БАПЦ ў Канадзе.

У гэтай справе належыць зазначыць наступнае:

(1) Там успомненыя Парафіяльныя Сходы якія адбыліся ў гэтых парафіях ня могуць быць залічаны да праўных. У Гайлэнд Парку Сход быў скліканы а. Аляксандрам які быў звольнены за разбуральную дзейнасьць у парафіі, за зьневажэньне падпісанае ім прысягі, за непадпарадкаваньне Епархіяльнаму Япіскапу, што пярэчыць параграфу 18-му Статуту БАПЦ, а таму склікаць Парафіяльны Сход ён ня меў права.

(2) На гэтым-жа беспраўным Сходзе беспадстаўна былі звольненыя два сябры й Старшыня Парафіяльнае Рады якія згодна Статуту былі выбраныя на два гады. На іхнае мейсца былі выбраныя іншыя асобы якія ня былі й не маглі быць зацьверджанымі й Парафіяльная Рада згодна царкоўных правілаў, да гэтага часу ёсьць няпраўнаю. Усе рэвалюцыйныя пастановы й Сходы новае парафіяльнае рады ёсьць няпраўнымі згодна Статуту БАПЦ.

(3) Ня могуць далучацца парафіі да Епархіі ў Канадзе, бо гэтым зьневажаецца правіла 2-е Другога Ўсяленскага Сабору, правіла 8-е Трэцяга Ўсяленскага Сабору, правіла Апосталаў 34-е й правіла 12-е зацьверджанага на Агульным Саборы Статуту БАПЦ ў якім сказана, што Япіскап іншае Епархіі ня мае кіраўнічага права ў Епархіі іншага Япіскапа, а таму Ўладыка Мікалай бясправна ўмяшаўся ў справы Епархіі ў Амэрыцы якая належыць юрыдычна да Мітрапаліта Андрэя.

(4) Статут БАПЦ, які быў зацьверджаны на Агульным Саборы ў 1972 г. з удзелам духавенства й выбраных прадстаўнікоў кожнае парафіі, ёсьць Канстытуцыяй Царквы й забавязвае да падпарадкаваньня кожнага парафіяніна БАПЦ. На Саборы таксама была абвешчана Мітраполія, кіраўніцтва каторае было перадана выбранаму Мітрапаліту. Таму тыя, рэвалюцыйныя адзінкі, якія ня лічаць сваім абавязкам выконваць пастановы Сабору, сьведама праводзяць шкодную разбуральную дзейнасьць у арганізацыйным царкоўным жыцьці, што пярэчыць ня толькі рэлігійным, але й грамадзкім правілам.

(5) Для кожнага верніка павінна быць ведама, што Сабор ёсьць найвышэйшаю рэлігійнаю ўстановаю і ўсе пастановы яго павінны быць непарушаны, аж да часу скліканьня Трэцяга Сабору, а таму сучасныя самавольныя й беспраўныя дзеяньні паасобных груповак, ёсьць шкоднымі для Сьвятое Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы й ня могуць быць прызнанымі царкоўным кіраўніцтвам.

(6) Ніхто не лічыць за прыемнасьць вырашаць судом балючыя рэлігійныя справы, аднак, калі праяўляюцца такія асобы, якія ня лічаць сваім абавязкам падпарадкавацца зьверхнікам Царквы, дзеяць супраць рэлігіі, ды ў царкве праяўляюць нахабства ў прысутнасьці настаяцеля парафіі, у такім выпадку толькі суд можа навесьці парадак у царкве.

(7) Са зьместу вышэй успомненых артыкулаў у газэце *Беларус* падпісаных Парафіяльнымі Радамі ў Гайлэнд Парк і Дэтройт відаць, што для іх не йснуюць царкоўныя правіла, а згодна іхнаму разважаньню, „царкоўнае кіраўніцтва павінна выконваць загады Парафіяльных Радаў". Некалькі нікім незатверджаных Старшыняў, сабраўшыся ў Кліўлендзе, выдаюць загад Першаярарху склікаць Раду БАПЦ каб задаволіць іхныя няслушныя дамаганьні, а калі Рада БАПЦ была склікана, то не адзін з радных апазыцыянераў на чале з Уладыкам Мікалаям на сэсію Рады не зьявіўся. Чаму? Дзеля якое мэты? Ужо з гэтага можна зразумець, што ім не хадзіла аб зьліквідаваньне канфлікту, але аб пашырэньні яго на шкоду БАПЦ.

(8) Відавочна было „скліканае" паседжаньне Старшыняў некалькіх парафіяў, пастановы якіх ня можна залічыць да праўных. Яно адбылося без дазволу й паразуменьня з Правячым Япіскапам, ня былі паведамленыя ўсе Старшыні парафіяў і не паведамлена настаяцеля парафіі дзе такое паседжаньне адбывалася. Ініцыятары скліканьня Старшыняў не лічылі навет патрэбным запрасіць ці паведаміць беспадстаўна звольненага Старшыню парафіі ў Гайлэнд Парк і другіх сяброў Рады, каб пры ўдзеле іх дайсьці да паразуменьня без судовае расправы.

(9) Справа канфлікту аднак магла-б быць палюбоўна заладжана, каб не ўмяшаўся Уладыка Мікалай з Канады, які не зважаючы на ўсе кананічныя правілы й пастановы Агульнага Сабору, самавольна, без дазволу Епархіяльнага Кіраўніка, распачаў сваю адміністрацыйную дзейнасьць, пераймаючы ў чужой Епархіі парафіі пад сваю апеку, чым зламаў усе кананічныя правілы й пастановы Агульнага Сабору, пашыраючы гэтым разбуральную дзейнасьць у іншых парафіях, ды зьневажаючы гэтым зацьверджаны Статут і выбранага Першаярарха Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

+Мітрапаліт Андрэй

УЛАДЫКУ НАШАГА БЛАЖЭННАГА

МІТРАПАЛІТА АНДРЭЯ

ПЕРШАЕРАРХА
БЕЛАРУСКАЕ АЎТАКЕФАЛЬНАЕ ПРАВАСЛАЎНАЕ ЦАРКВЫ

Кансысторыя Сэрдэчна Вітае

з 30-*ці* ЛЕЦЬЦЕМ

Самаахвярнае Пастырскае й Архіпастырскае Дзейнасьці на Божай Ніве

Хай Усемагутны Госпад Наш Ісус Хрыстос Узмоцніць Вашы, Дарагі Ўладыка, Фізычныя й Духовыя Сілы Для Далейшай Дзейнасьці на Карысьць і Дабро Нашае Сьвятое Царквы й Беларускага Нарду

ЗА КАНСЫСТОРЫЮ: *Мітр. Прат. Васіль Кендыш*
Сакратар

МІТРАПАЛІТА АНДРЭЯ

ПЕРШАЕРАРХА БЕЛАРУСКАЕ АЎТАКЕФАЛЬНАЕ ПРАВАСЛАЎНАЕ ЦАРКВЫ

вітае

з 30 Лецьцем Ягонае Пастырскае й Архіпастырскае Працы й шчыра жадае

ДАСТОЙНАМУ ЮБІЛЯРУ

Здароў'я й Многа Посьпехаў у Будучыні

Рэдакцыя газэты „Беларускі ЧАС"

Рэзалюцыя Рады БАПЦарквы

Ніжэй друкуецца рэзалюцыя прынятая 15-га лістапада 1980 г. на нарадзе Рады БАПЦ ў Дораты, Ню Джэрзі. Справаздача з нарады друкавалася ў папярэднім нумары газэты *Беларускі ЧАС*.

* * *

РЭЗАЛЮЦЫЯ

у справе ламаньня канонаў Праваслаўнай Царквы архіяпіскапам Мікалаям і некаторымі вернікамі БАПЦ, прынятая на паседжаньні Рады БАПЦ у Дораты, Ню Джэрзі, дня 15-га лістапада, 1980 г.

Праслухаўшы інфармацыю пра шкодныя й незаконныя падзеі ў Парахвіі БАПЦ імя Жыровіцкай Божай Маці ў Гайлэнд Парк, Ню Джэрзі, і разбуральную ролю ў іх Архіяпіскапа Мікалая з Таронта, Канада, Рада БАПЦ пастанавіла:

(1) Асудзіць выступленьні Архіяпіскапа Мікалая ў канфлікце а. Аляксандра Яноўскага з правячым Япіскапам Епархіі, Уладыкам Мітрапалітам Андрэям, як бясправнае ўмяшаньне ў чужую Епархію, якім ён зламаў Апостальскія Правілы №№ 32,34,35 і Правіла 2 Другога Ўсяленскага Сабору ды параграф 12 Статуту БАПЦ.

(2) Прызнаць дзейнасьць Архіяпіскапа Мікалая, накіраваную на падарваньне аўтарытэту Мітрапаліта БАПЦ, за яўна шкодную й разбуральную ў рэлігійным жыцьці беларускай эміграцыі на ўсім сьвеце.

(3) Заклікаць усё беларускае сьвятарства й вернікаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы да актыўнага процідзеяньня ў Імя Хрыста Спаса ўсім сьведамым, ці нясьведамым, спробам падарваньня падвалінаў, на якіх апіраецца наша Сьвятая Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква.

RESOLUTION

concerning violations of the Canons of the Orthodox Church by Archbishop Mikalay, and by some members of the BAOC, adopted at the meeting of the Council of the BAOC held in Dorothy, New Jersey, on November 15, 1980.

Upon hearing a report concerning damaging and unlawful events in the BAOC Parish of St. Mary of Zyrovicy in Highland Park, New Jersey, and the disruptive part played in them by Archbishop Mikalay of Toronto, Canada, the BAOC Council resolved:

(1) To condemn the activities of Archbishop Mikalay in the conflict of Fr. Alexander Janowski with the Governing Bishop of the Diocese, the Most Reverend Metropolitan Andrew, as unlawful interference in the Diocese of another Bishop by which he violated Apostolic Canons Nos. 32, 34, 35, and Canon 2 of the Second Ecumenical Council, as well as paragraph 12 of the Statute of BAOC.

(2) To consider the actions of Archbishop Mikalay aimed at undermining the authority of the BAOC Metropolitan as damaging and destructive to the religious life of the Byelorussian people in the whole world.

(3) To call upon all Byelorussian Clergy and the faithful of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church to actively counteract in the name of Jesus Christ the Saviour all conscious and unconscious attempts to undermine the foundations of our Holy Byelorussian Autocephalic Orthodox Church.

ПАДТРЫМКА ДЛЯ МІТРАПАЛІТА НА КАЛЯДАХ У БРАДФОРДЗЕ

У суботу 10-га студзеня сёлета сябры Гуртка Васілька Беларускае Незалежнае Думкі Беларусаў Паўночнае Англіі ў Брадфордзе адсьвяткавалі супольна беларускія праваслаўныя Каляды ў памешканьні Гал. Гасподы Гуртка Васілька.

Сп. Я. Калбаса, Сакратар Рады БАПЦарквы на Вялікую Брытанію, асабіста прывітаў прысутных з Калядамі й прачытаў прысланыя сьвяточныя прывітаньні ад Мітрапаліта БАПЦ, Уладыкі Андрэя, з Кліўленду, ЗША.

За сталом, прыгожа ўдэкараваным закускай і напіткамі, Сп. Янка Калбаса падняў першы тост за жыцьцё й здароўе Першаерарха БАПЦ, Мітрапаліта Андрэя.

Пры вясёлых гутарках і песьнях сябры Гуртка Васілька правялі сьвята ў таварыскім настроі. За добра падгатаваную закуску належыцца падзяка Сп-ні Маргарэце й У. Омеляновічам.

Пры гэтым трэба зазначыць, што пры супольнай гутарцы ў справе непаразуменьня ў БАПЦ, сябры Гуртка Васілька выказалі лаяльнасьць і духовую падтрымку для Мітраполіі БАПЦ і Мітрапаліту Уладыку Андрэю.

Памажы Яму Божа!

Сябра Гуртка Васілька
М. Віцанчук

Новы Япіскап БАПЦарквы

У суботу 21 лютага 1981 году адбыўся Чын Нарачэньня Архімандрыта Ізяслава Бруцкага на Япіскапа Полацкага й Вікарыя Мітрапаліта Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы (БАПЦ), а ў нядзелю 22-га лютага адбылася ўрачыстая хіратонія новага Япіскапа.

Чын Нарачэньня й хіратонію выканалі Блажэнны Мітрапаліт Мсьціслаў, Першаерарх Украінскай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы, Блажэнны Мітрапаліт Андрэй, Першаерарх БАПЦ й Высока праасьвячэнны Архіяпіскап Орэст УАПЦ й сьвятары: Рэктар Украінскай Тэалягічнай Сімінарыі прат. а. Франко Істочны, Мітр. Прат. Васіль Кендыш, Мітр. Прат. Карп Стар, Прат. Васіль Покатыло пры ўдзеле беларускіх і ўкраінскіх вернікаў у Саборы-Памятніку Сьв. Апостала Андрэя Першазванага УАПЦ ў Баўнд Брук, Ню Джэрзі.

У нядзелю, Літургія прыгожа была адслужана пры ўдзеле Катэдральнага хору пад кіраўніцтвам дырэктара Тараса Паўлоўскага.

Мітрапаліт Мсьціслаў у сваёй зьмястоўнай казані гаварыў пра цяжкі шлях япіскапа ў цяперашніх абставінах. На ўрачыстым абедзе зарганізованым ушанаваць новапастаўленага Япіскапа Ізяслава, Мітрапаліт Мсьціслаў далей прамаўляў і успомніў пра нядаўна выяўленыя і ўжо апублікованыя дакумэнты якія паказываюць, што Масква змоцніла свае стараньні зьнішчыць незалежныя нацыянальныя Цэркві, так як Беларускую й Украінскую.

(Дакладнейшая справаздача будзе ў наступным нумары).

Пад час службы. Зьлева направа: Мітрапаліт Андрэй, БАПЦ, Мітрапаліт Мсьціслаў, УАПЦ, Архіяпіскап Орэст, УАПЦ, Архімандрыт Ізяслаў Бруцкі й Мітр. Прат. Васіль Кендыш.

Прамаўляе Архіяпіскап Орэст. Зьлева, Мітрапаліт Мсьціслаў, Зправа, Мітрапаліт Андрэй і нова-пастаўлены Япіскап Ізяслаў.

Пад час службы. Зправа налева: Архіяпіскап Орэст, Мітрапаліт Мсьціслаў, Мітрапаліт Андрэй, Мітр. Прат. Карп Стар.

THIRTY YEARS OF TRIUMPHANT VALOR: 1558-1588

Continued from the previous issue

Litva, emerging victorious from a three-front war with the Muscovites, the Crimean Tatars and the Swedes felt strong enough in 1582 to turn its attention to other pressing matters including the annulment of the union with Poland signed in Lublin in 1569 and the revision of the 1566 legal code of Litva known as the "Litouski Statut".

Pursuant to the terms of the Lublin Union, Litva was obliged to conform its legal system to Polish law, an event fervently desired by Poland to facilitate its hegemony over Litva.

Litva, too, believed that a revision of its laws was necessary, but insisted that the revision include a Constitution for Litva and a formal annulment of the Lublin Union which would legitimize the separation of Litva from Poland.

The two concessions which Litva obtained from Poland prior to the signing of the Lublin Union, namely (1) the right to renegotiate the terms of the union at a later date and (2) the right to retain its social structure in Litva, meant little without the military power to enforce these provisions. At this time, however, Litva possessed such power. Consequently, the "Litouski Statut" of 1588 was drafted excluding all references to the Lublin Union and establishing Litva as a sovereign and independent state in which the Poles were treated as aliens with the same limited rights reserved to all aliens.

Since the Lublin Union was still in effect, it was also necessary for Poland to ratify the revised "Litouski Statut". It was insufficient for the common Congress to ratify the "Statut" because Poland would not abide by its decision. It was agreed, however, that the reigning monarch, Stephen Batura, who actively participated in the wars between Litva and Moscow, would support the "Statut" and by his authority as monarch enact it into law. However, Stephen Batura died before the final draft of the "Statut" was completed and it was necessary to obtain similar support from his successor.

At that time there were two candidates to the throne of Litva and Poland: Zygmunt Vaza and Maximilian. Litva did not support either candidate, but was prepared militarily to enforce its demands at the appropriate moment. At stake was the throne in Litva which neither Vaza nor Maximilian could posess without acceptance by Litva. In case of rejection, the candidate would lose his dual title as king of both Litva and Poland and be only king of Poland. Litva made it perfectly clear that it would support only the candidate who supported enactment of the revised "Litouski Statut" and several other demands.

Interesting circumstances surrounded the agreement reached between Litva and Poland in 1588. Litva sent a large delegation to the Polish capital, Krakow, consisting of senior politicians and diplomats. This delegation was in constant contact with both candidates to the throne, but did not support either. At the same time an expeditious communications system was established (similar to the later American pony express) linking Litva's delegation to the field of military conflict between the two rivals to the throne. Since Litva's communications were more advanced than that of the Poles, Litva's delegation in Krakow became aware of the defeat of Maximilian's forces many hours before the Poles. Armed with this new information, our delegates confronted Zygmunt Vaza with an ultimatim to immediately accept their demands or else Litva will support his rival, Maximilian. Clearly Zygmunt Vaza was frightened by such a possibility and accepted all demands except for one concerning Livonia. A few hours after an agreement including acceptance of the "Litouski Statut" was signed by both sides, Vaza received news of Maximilian's defeat and almost immediately the Poles were complaining that they "were deceived".

During these hard times our ancestors not only defended their nation militarily, but also endeavored, in various ways, to assure its independence. They brought to the people order and law of the highest caliber. The famous "Litouski Statut" was the first major European code of laws in the millenium following Rome's decline and was emulated by many European states until the appearance of the Code Napoléon in 1804. As many students of the "Litouski Statut" have noted, it was the most advanced and the most perfect code of laws existing anywhere at that time.

The above military and legal achievements were accomplished solely by our Litvanian ancestors without help from the Ukrainians who had been annexed to Poland in 1569. These were thirty years of our Litvanian(Byelorussian) triumphant valor. Zhamoycians (Soviet Lithuanians) were part of Litva at that time, or more precisely part of the Kingdom of Litva, Rus and Zhamoyc as the state was known by its full name, and participated in these events more or less in accordance with their numbers and degree of national consciousness. But their numbers were small and their national consciousness was almost non-existent. They were nationally passive and participated in public events under Litvanian leadership and the Litvanian national flag. All the events of this remarkable thirty-year period are deeply ingrained with the national character of our Litvanian ancestors.

In conclusion, it should be noted that the Polish-Litvanian Union, a loose union of two sovereign independent states held together only by the person of a common monarch, was not beneficial to Litva and our ancestors strived to abolish it completely. If they did not succeed and when in time Litva began to weaken and lose its power, then this was a fault of other people and of circumstances and events which are beyond the scope of this article.

Based on a work by Professor Jan Stankievic

ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ БЕЛАРУСКІХ/ЛІТОЎСКІХ ЗЕМЛЯЎ

Прафэсар ЯН СТАНКЕВІЧ

Ніжэй друкуюцца рукапісныя матэрыялы ведамага беларускага навукоўца, Прафэсара Яна Станкевіча, з галіны гісторыі нашае бацькаўшчыны, Вялікага Княства Літоўскага. Гэтыя матэрыялы апісываюць разбудову В.К.Л. ў канцы 14-га й пачатку 15-га стагодзьдзяў.

– Рэдакцыя

* * *

ДАЛЬШАЕ ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ (ад 1400 году)

Вялікалітва мела – ворагаў, з каторымі мусіла змагацца: на паўночным заходзе былі Тэўтонскі й Лівонскі ордэны, нямецкія, каторыя з памогаю рыцарства ўсяго захаду сыстэматычна націскалі на Задзіночанае гаспадарства Вялікалітоўскае, імкнучыся яго заваяваць; з усходу была Масква. Ваяваць заразом із абодвымі было цяжка, і перамога была ня пэўная. Каб магчы бараніць ад Масквы яшчэ незадзіночаныя землі вялікалітоўскія й дацъ ім магчымасьць задзіночыцца із сваім задзіночаным гаспадарствам, Вялікі князь Вітаўт пагадзіўся зь Немцамі(Крыжакамі), нямецкамі ордэнамі, спачатку на зьезьдзе ў Вільні ў студню 1403, а пасьлей канчальна ў Рацёнжу 23 мая 1404. Гэтай змоваю Вітаўт згадзіўся на прыналежнасьць Жамойці да Ордэну, прызнаў Крыжакам права протэкторату над Псковам і абавязаўся памагаць Ордэну ў вайне яго з Псковам. Прызнаньне крыжацкага протэктарату над Псковам было тэорытычным, бо Пскоў заставаўся незалежным. Немцы, – таксама тэорытычна, – прызналі права вялікалітоўскага протэктарату над Ноўгарадам, абавязаліся памагаць Вялікалітве ў вайне з Масквою і не мяшацца ў нутраныя справы Вялікалітвы, дзе бунтаваўся Сьвідрыгайла.

У жніўню 1406 г. Крыжакі ўчынілі двухтыднёвы наезд на Пскоў, і Вітаўт, спаўняючы змову, даў Немцам сваю памогу. Помач, відавочна, была малая, бо Псковічы абараніліся і ў кастрычніку адгадзілі Немцам наездам на Лівонію. Вітаўт не хацеў, каб Крыжакі перамаглі Пскоў; прызнаньне ягонае Крыжаком права протэкторату над Псковам было сігнём тактычным: ён маніўся, перамогшы Маскву, выцяць на Немцаў і адабраць ад іх Пскоў, калі-б яны былі яго заняўшы. Псковічы, адылі, „адданьня" іх Немцам не падабалі й зрабілі змову з Ноўгарадам а таксама, – супроці свае традыцыі, – з Масквою. Васіль, князь Маскоўскі, выцяў на Казельск, Сярэгейск і Вязьму. Увосень 1406 году крануліся сілы вялікалітоўскія з малой памогаю крыжацкай (400 коньнікаў) на Маскву. Войскі непрыяцеляў стрэліся пад Крапіўнаю. Васіль адылі, не паважыўся на бітву, прыняў вымаганьні Вітаўтавы й прызнаў сваю незацікаўленасьць Псковам і Ноўгарадам. Пасьля гэтага Вітаўт пачаў рабіць стараньні, каб ня Немцам, а Вялікалітве мець протэкторат над Псковам і Ноўгарадам. Масква-ж, спадзяючыся, што цяпер Крыжакі выступяць вайною суполі Вялікалітвы, сама пачала вайну із Задзіночаным гаспадарствам Вялікалітоўскім. Улетку 1407 г. войскі вялікалітоўскія, прыйшоўшы, галоўна пад праводам выдатнага вайводы Лыгвена Альгірдавіча, забясьпечылі ад Масквы княствы Вярхоўскія. Масква-ж аблягла Вязьму, але не магла ўзяць яе. Затым сталася ізноў замірэньне. Наапошку ўвайну наступнага (1408) году Масква перакаканалася, што ня зможа перамагчы Вялікалітвы, гэтай-жа патрэбны быў мір із Масквою дзеля змаганьня з ворагам заходнім, Крыжакамі. Затым быў мір „вечны" (штачасны, станоўны), каторым за граніцу Вялікалітвы прызналі р. Вугру, левую прытоку Акі.

Цяпер прышла пара заняцца Крыжакамі. У 1408 г., Крыжакі, аблягаючы горад Пскоўскі Вельле, дарма спадзяваліся памогі ад Вітаўта. У 1410 годзе, пад Грунвальдам войскі вялікалітоўскія (галоўна гэтыя) і польскія чыста разьбілі армы крыжацкія. Неўзабаве пасьля гэтага Вялікі Пскоў прызнаў протэктарат Вялікалітвы. За намесьніка Вялікалітоўскага ў Пскове Вял. князь Вітаўт прызначыў пінскага князя Носа. (Коланковскі:Дзее,87). У 1422 годзе падпаможнае войска пскоўскае разам із войскам вялікалітоўскім ваюе з Крыжакамі ў Прусах. (Конечны,471). Што-ж да Вялікага Ноўгараду, дык дачыненьні да яго Вялікалітвы розьніліся ад дачыненьняў яе да Пскова. Ноўгарадцы апрычоны народ не Вялікаліцьвіны ані Маскалі, дарма што маюць супольную з гэтымі мову. (Мова маскоўская, або, што тое сама расійская ёсьць запраўды моваю ноўгарадзкай, бо калёністыя ноўгарадзкія сярод плямёнаў фінскіх зьмяшаліся й зьліліся зь імі, даўшы такім парадкам пачатак народу маскоўскага з моваю ноўгарадзкай). Не самахоць, як Вялікі Пскоў, Ноўгарадцы прызналі над гаспадарствам сваім протэкторат Вялікалітвы, але былі ею прысілены да гэтага. За спробу спрацівіцца протэктарату Вял. Князь Вітаўт ваяваў супроці Ноўгараду ў 1428 г. і наклаў на яго вялікую контрыбуцыю. (Конечны).

Княства Вярхоўскія

У 1339–1341 гадох у Бранску было ўпорыстае зьмаганье паміж князям Бранскім, Глебам Сьвятаславічам і грамадою бранскай. У часе гэтага змаганьня князь Глеб быў забіты на вечу. (Нікіцкі летапіс, III,172). Пасьля гэтага бачым Бранск із зямлёю яго ўдзелам Вялікага княства Смаленскага. (Пр. Конэчны,369). У тым-жа часе княствы Вярхоўскія – Навасільскае, Белеўскае, Адоўскае, Варатынскае, Казельскае, Масальскае, Перамышльскае, Карачэўскае, Мезецкае й Тураўскае самахоць прылучыліся да Задзіночанага гаспадарства Вялікалітоўскага з умоваю, каб Задзіночаная Вялікалітва бараніла іх ад Масквы. Гэтыя княствы й далей кіравалі князі іхныя, а ў Мцэнску й Любуцку былі намесьнікі Задзіночанае Вялікалітвы.

Вялікае Княства Смаленскае

Ужо за Міндоўга стаўся пачатак задзіночаньню Вялікага княства Смаленскага із Задзіночаным гаспадарствам. За Гедыміна (гаспадарстваваў 1316–1341) справа пайшла шмат далей. У гэтым часе Вялікае Княства Смаленскае цярпела ад находаў татарскіх, чаму памагалі князі Маскоўскія, і ад націску самае мацнеючае Масквы. Найбалей ліха рабіла Смаленскай зямлі Масква. Князь Маскоўскі Юры Даніловіч, карыстаючыся зь нязгоды князёў Смаленскіх, адабраў у іх Мажайск (у 1303г.). (Любавский,29). Усё гэта прысіліла княства Смаленскае шукаць сабе апоры ў Задзіночанае Вялікалітвы. Зь ею зьвязаўся Смаленск і гандаль яго з Рыгаю, каторы йшоў па Касплі (Касплю й Дзьвіною, пераз задзіночаную Вялікалітву). Дык няма дзіва, што ў лісьце Вялікага князя Смаленскага Йвана Аляксандравіча, каторы зацьвярджаў змову з Рыгаю (у 1316 г.), сустракаем назваяньне Гедыміна старшым братам і паказаньне, што змова з Рыгаю была ўчынена „па дақанчаньню" гэтага старшага брата. (Любавский, 629–30. Пр. Конэчны, 346). Значыцца ўжо ў 1316 г. была ўстаноўлена „верхняя ўлада" (Колянковскі – Дзее,8), інакш протэкторат Задзіночанае Вялікалітвы над Вялікім княствам Смаленскім.

У хаўрусе і прыязьньстве былі Смальняне із Задзіночанай Вялікалітвою за Альгерда. У гэтым часе Задзіночанае Гаспадарства Вялікалітоўскае штачасна бароніць Смаленшчыну ад Масквы. Гэтак у 1341 годзе палкі Задзіночанае Вялікалітвы хадзілі на помач Смальнянам пры здабываньню імі Мажайску, адабранага ад Смальнян Масквою. (Любавский 30; Антоновіч 90 і 130).

Із свайго боку Смальняне памагаюць Задзіночанай Вялікалітве ў войнах ейных із Крыжакамі. У 1348 годзе войска смаленскае хадзіла на помач Кяйстуту супроці Крыжакоў і прымала ўчасьце ў бітве ля р. Стравы. Тады на берагох Стравы былі войскі Берасьця, Полацка, Віцебска, Смаленска й Валадзімера. (Нямецкія летапісы: Herman de Wartberge, 75; Wigand von Marburg, 511). У 1352 годзе адзін із смаленскіх палкоў аблягаў нямецкі замак Лябіяў. (Антоновіч, 107). У тым-жа годзе Альгерд ізноў учыніў Смаленску важную паслугу: Вял. князь Маскоўскі Сымон Іванавіч Горды „собравше силу многу, пойде ратью к Смоленску", але на граніцы дзяржаваў Смаленскіх... яго стрэла пасольства вялікалітоўскае,.. Сымон Іванавіч „не остовя слова Ольгердова мир взяи отпусти послы с миром", адлі ўжо ён пацьвярдзіў ля р. Вугры ўмовы замірэньня із Смаленскам. (Антоновіч, 130–131).

Люднасьць асобных гаспадарстваў вялікалітоўскіх у тым ліку й Вялікага княства Смаленскага ймкнулася да задзіночаньня із сваім Задзіночаным гаспадарствам. Князі, адылі, не заўсёды зычылі гэтага. Прычына такое розьніцы была ў тым, што палажэньне (невялікіх) князёў у Задзіночанай Вялікалітве было шмат горшае, чымся князёў спадкаемных, хоцьбы ў княствах залежных, васальных. Подле гаспадарстваваг права вялікалітоўскага, выробленага ўжо за Гэдыміна, з усіх сяброў дынастыі толькі адзін можа быць гаспадаром-манархам. Вялікі князь Задзіночанае Вялікалітвы ня быў толькі „старшым братам", але начэльнікам без засьцярогаў усіх сваякоў і несваякоў, супольным дзяржаўцам земляў іхных. Яны ўзглядам яго ня маюць ніякіх правоў, але адно толькі абавязкі. Нямаш мовы праз спадкаемнае права да зямлі, з каторае Вялікі князь мае аддаліць князя кажнае часіны безь якое-колечы праўнае прычыны. (Конэчны). Дзеля менаванага былі прылучэньні да Задзіночанае Вялікалітвы земляў вялікалітоўскіх і без згоды князёў іхных. Апрача імкненьняў жыхарства, палітыка Задзіночанае Вялікалітвы й гаспадароў ейных у такіх прылучаёх кіравалася агульна-нацыянальнымі патрэбамі. Задзіночаная Вялікалітва апекавалася вялікім княствам Цьверскім як затым, што часьць яго была этнографічна вялікалітоўскай, так і затым, што незалежнасьць гэтага княства была ў палітычных інтарэсах Вялікалітвы, як бар'ера ад Масквы й хаўрусьнік супроці яе. Але былі выпадкі, што некаторыя ўдзельныя князі смаленскія нападалі на дзержавы цьверскія. У такіх прыгодах гаспадару Задзіночанае Вялікалітвы нязручна было караць такога князя. Ды адна рэч караць за ліха, а другая не дапусьціль да ліха.

У 1356 годзе сталася нячуванае ў землях вялікалітоўскіх здарэньне: Васіль, князь Бранскі, адзін із удзельных князёў смаленскіх (У Вялікім княстве Смаленскім было пяць удзелаў: Мажайскі, Вяземскі, Даранабускі, Таропецкі й, з пачатку 40-вых год чатырнаццатага стагодзьдзя, Бранскі (зь іх Мажайск у 1303 г. адабрала Масква) прызнаў над сабою уладу Залатое Арды й адзяржаў стуль ліст („ярлык") на Бранск. Учыніў гэтак, пазавідаваўшы князём Маскоўскім, каторыя, маючы за сабою Залатую Арду, рабілі ў сябе што-хоця, бо усялякае спраціўленьне ім цары Залатое Арды ўважалі за спраціўленьне ім самым. Разам із гэтым Васіля падвучыў да такога ўчынку Іван Іванавіч, вялікі князь Маскоўскі (1353–1359), сын (брат?) Каліты. Калі гэтак князь Бранскі аддзяліўся ад Вялікага княства Смаленскага, тады Альгерд заняў княства Бранскае беспасярэдне да Задзіночанае Літвы. (Конэчны,369,пр.Соловьев,III,б.316).

У тым-жа 1356 годзе была прылучаная да Задзіночанае Вялікалітвы Ржэва, што была на граніцы дзяржаваў смаленскіх і цьверскіх ды недалёка ад маскоўскіх. Ржэва была патрэбная Задзіночанай Вялікалітве дзеля спраўнасьці абароны Смаленшчыны ад Масквы; да некаторае меры яна была патрэбная дзеля аддаленьня шкодных узаемных нападаў удзельных князёў Смаленшчыны і Цьвершчыны, што хоць ня часта, але здараліся. Каб падыйсьці да Ржэвы, Альгерд у тым самым часе або яшчэ раней заняў воласьці смаленскія, што ляжалі ў басэйнах ракі Межы й Вобшы, памеж іх места Белую. У 1362 г. прылучыўся Тарапец із воласьцьмі, каторы па займе Задзіночанай Вялікалітвою басэйну Межы й Вопшы быў адцяты ад зямлі Смаленскае. Прылучэньне Гарапца вымагалася дачыненьнямі Задзіночанага Гаспадарства Вялікалітоўскага й Тарапца зь Вялікім Ноўгарадам, як із суседнім гаспадарствам. Відавочна, падобнымі патрэбамі вымагалася прылучэньне Хорвача на паўднёвым усходзе княства Смаленскага, каторы ў 1367 годзе заняў Андрэй Полацкі. Гэтыя пры-

(працяг на 8-й бачынцы)

СКАРБНІЦА БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ

Да Выхаду ў Сьвет Заключнага Тому Беларуска-Літоўскіх Летапісаў у Выданьні „Полное Собрание Русских Летописей"

Апрацаваў: В. П.

БССРаўскі часапіс *Літаратура і Мастацтва*, №34, за 22 жніўня 1980 г. зьмясьціў цэнны артыкул: *Скарбніца Беларускай Гісторыі*, да выхаду ў сьвет заключнага тому Беларуска-літоўскіх Летапісаў у выданьні „Полное собрание русских летописей".

* * *

ЯГУЛІН: – Мікалай Мікалаевіч, варта толькі паглядзець на адваротны бок тытульнага ліста гэтай кнігі, каб зразумець, што вы – „галоўны віноўнік" таго, што яна ўбачыла сьвет. Таксама, як і 32-а тому. Вы і аўтар прадмоваў, і укладальнік, і рэдактар абодвых тамоў. З артыкула др. гістарычных навукаў В. Буганава ў кнізе „Источниковедение отечественой истории," я даведаўся пра тое, аб чым чуў і раней ад некаторых нашых пісьменьнікаў, – вы наш зямляк, родам з-пад Мінска.

УЛАШЧЫК: – Так, зь вёскі Віцкаўшчына

ЯЛУГІН: – Але ўжо, пэўна, гадоў зь пяцьдзесят не жывяце ў Беларусі? Буганаў піша, што вы пасьля таго, як скончылі БДУ (Беларускі Дзяржаўны Ўнівэрсытэт) ў 1930 годзе, жылі й у Вятцы, і ў Казані, і ва Ўльянаўску, перш чым апынуліся ў Маскве, ды пачалі працаваць у Акадэміі Навук СССР.

УЛАШЧЫК: – У Маскве з 1947 г.

ЯЛУГІН: – Перш за ўсё дазвольце выказаць радасьць ад імя ўсіх тых, хто шануе літаратуру на гістарычныя тэмы, каго цікавіць наагул мінулае нашай Беларусі, што гэтая кніга нарэшце паявілася ў кнігарнях. Мы чакалі яе яшчэ ў мінулым годзе як і было абвешчана выдавецтвам „Наука".

УЛАШЧЫК: – Выхад тома затрымаўся з розных тэхнічных прычынаў.

ЯЛУГІН: – А наш кнігагандаль у Менску зрабіў такі мізэрны заказ на гэты том, што, думаю, задаволіць ня ўсіх, хто жадае яго мець.

УЛАШЧЫК: – Ведаю гэта па сабе. Я праз сястру ў менскім магазыне „Акадэмкніга" заказаў для сябе некалькі экзэмпляраў, каб ня весьці з Масквы такі цяжар на старасьці год, але мне далі далёка ня ўсё, што хацелася мець.

ЯЛУГІН: – Набыць патрэбную кнігу стала праблемай. Што-ж датычыць гэтай кнігі, то яна, як 32-і том, цікавая ня толькі спэцыялістам-гісторыкам. Тут могуць чэрпаць для сябе навукова правераны матарыял і пісьменьнікі, якія працуюць у гістарычным жанры, і тыя, хто вывучае гісторыю Беларусі, ды й наагул цікаўскія ведаць праўду аб гісторыі Беларусі. А гісторыю сваю трэба ведаць – і „добрую", і „кепскую". Нездарма кажуць, што ў мінулым – насеньне будучага. А матэрыял тут, хоць, можа, асабліва бяз падрыхтоўкі, цяжкаваты для чытаньня, але-ж вельмі цікавы ды зьмястоўны! Ёсьць старонкі, якія чытаюцца ня горш, чымся старонкі добрага рамана. І ўсё ня выдумка!

Вось вам, Мікалай Мікалаевіч, чытацкае ўражаньне ад кнігі. А што з вашага, вучонага пункту гледжаньня, уяўляюць сабой матэрыялы, названыя беларуска-літоўскімі летапісамі? Дарэчы, значную частку іх я сустракаў раней у семнаццатым томе, выдадзеным яшчэ да рэвалюцыі. Праўда, у новым выданьні чытаць іх стала значна лягчэй. Вы, Мікалай Мікалаевіч, стаялі ўвесь час ля самых вытокаў гэтага выданьня ў наш час, таму ведаеце ўсю гісторыю!

УЛАШЧЫК:–Гісторыя гэта даўняя. Некалі польскі храніст Мацей Стрыйкоўскі, кніга якога выйшла ў сьвет у 1582 годзе („Хроніка польская, літоўская, жмудзкая і ўсёй Русі"), больш чым трыста разоў спасылаўся на літоўскія й рускія летапісы. Калі ў XVIII ст. расейскія гісторыкі пачалі крытычна вывучаць творы Стрыйкоўскага, дык вырашылі, што гэты храніст быў проста фантаст, паколькі спасылаўся на неісную чыя крыніцы. А такая думка ў іх узьнікла таму, што ў XVIII стагодзьдзі ніхто ня бачыў ды нават ня чуў пра тыя летапісы, на якія спасылаўся польскі гісторык. Але вось у 1846 годзе літоўска-беларускі гісторык Нарбут, які пісаў па-польску, выдаў „Хроніку Быхаўца" (яна была напісана на старабеларускай мове лацінскімі літарамі). Гэтае выданьне паказала, што Стрыйкоўскі сапраўды карыстаўся летапісамі, вельмі блізкімі да „Хронікі Быхаўца". Праз кароткі час пасьля 1846 году было знойдзена яшчэ некалькі летапісаў, пісаных на старабеларускай мове. На 1864 год такіх летапісаў ужо набралася столькі, што акадэмік Кунік вырашыў выдаць іх асобным томам. Намер гэты, аднак, ня быў зьдзейсьнены, і толькі ў канцы XIX стагодзьдзя да нашых летапісаў зьвярнуўся славуты акадэмік Шахматаў, які вырашыў надрукаваць усе гэтыя летапісы ў семнаццатым томе „Полного собрания русских летописей". Шахматаў устанавіў, якія летапісы зьмясьціць у гэтым томе, і даў ім агульны назоў – „Западнорусские летописи". А далейшую работу па выданьні вёў дацэнт Пецярбургскага ўнівэрсытэту, польскі вучоны Станіслаў Пташыцкі.

ЯЛУГІН: – Таксама ведамы гісторык-крыніцазнаўца.

УЛАШЧЫК:–Так. Гэта быў вядомы спэцыяліст адносна крыніцаў у гісторыі Вялікага Княства Літоўскага.

ЯЛУГІН: – Я карыстаўся ягонай кнігай „Описание книг и актов Литовской метрики".

УЛАШЧЫК: – Так, ён быў спэцыялістам у „Мэтрыцы", у яго ёсьць многа працаў з гісторыі Вялікага Княства Літоўскага.

ЯЛУГІН: – Семнаццаты том ён выдаваў, наколькі мне ведама, даволі марудна.

УЛАШЧЫК:–Друкаваць семнаццаты том пачалі ў 1900 годзе, але пабачыў сьвет ён толькі праз сем год. Друкаваў ём з максымальным набліжэньнем да рукапісу, гэта значыць з захаваньнем усіх літар кірыліцы й фактычна без пунктуацыі, паколькі ў рукапісах знакі прыпынку амаль адсутнічаюць.

ЯЛУГІН:–Немалаважная прычына, каб кнігу дапрацаваць. І тыраж яе быў маленькі.

УЛАШЧЫК: – Тыраж быў мізэрны. Да таго-ж, пасьля выхаду семнаццатага тому прайшло больш за семдзесят гадоў, а за гэты час кнігі, асабліва з большымі тыражамі, становяцца бібліграфічнай рэдкасьцю. Па-другое, за гэты час былі выяўлены й новыя варыянты летапісаў, і новыя летапісы ды хронікі. Па-трэцяе, летапісы можна было выдаваць згодна з існуючымі правіламі, якія й цяпер абавязваюць у СССР.

ЯЛУГІН: – Вы кажаце пра новыя матарыялы. А як і дзе праводзіліся іх пошукі, хто канкрэтна гэтым займаўся?

УЛАШЧЫК: – Калі было вырашана аб перавыданьні, а больш дакладна – аб новым і поўным выданьні летапісных матэрыялаў з гісторыі Вялікага Княства Літоўскага, Рускага й Жэмайцкага ці, як прынята называць гэтую сярэднявечную дзяржаву, *Вялікае Княства Літоўскае.* Тады акадэмік Ціхаміраў прапанаваў даручыць гэтую справу мне.

З чаго я пачаў? Перш за ўсё трэба было агледзецца, спачатку вывучыць, як выдаваўся семнаццаты том. Большасьць рукапісаў нашых летапісаў знаходзіцца ў бібліятэках і архівах Масквы й Ленінграду, адзін у Вільні, па адным у Варшаве, Познані й Кракаве. Гэта было тое, пра што ведалі й раней. Каб не прапусьціць чаго, я перабраў сховішчы Масквы, Ленінграду, Львова, Кіева й Вільні. У той час прыехаў з Польшчы супрацоўнік нашага інстытуту й сказаў, што ў Кракаве ёсьць адзін са сьпісаў „Хронікі літоўскай і жмойцкай". А потым доктар гістарычных навукаў Буганаў вярнуўся з Табольска ды паведаміў, што там у архіве знаходзіцца таксама вялікі „западно-русский" летапіс. Каб азнаёміцца з рукапісам, з Табольска яго выпісалі ў Масквы, а ў Польшчу давялося паехаць.

ЯЛУГІН: – Значыцца, не абышлося бяз добрых памочнікаў! А ці-ж пранырalі ўсе сховішчы ў Беларусі?

УЛАШЧЫК: – Зь беларускай Акадэміяй навук, зразумела, у мяне таксама наладзіліся добрыя сувязі. З Інстытутам Гісторыі, з Інстытутам Літаратуры. Я вельмі ўдзячны кандыдату філалагічных навук, старшаму навуковаму супрацоўніку Інстытуту Літаратуры В. Чамярыцкаму, які падрыхтаваў для 32-га тому „Хроніку Быхаўца", а ў гэтым, 35-м томе – „Хроніку Сурты й Трубніцкага"...

ЯЛУГІН: – Калі ўжо пайшла гаворка пра канкрэтныя матэрыялы, то можа, вы скажаце некалькі слоў і пра апошнія летапісы, зьмешчаныя ў гэтых двух тамах?

УЛАШЧЫК: – Я ўжо сказаў, якія матэрыялы мы імкнуліся выдаць перш за ўсё. Абодва томы ўкамплектованыя матэрыяламі, што даюць уяўленьне аб гісторыі Вялікага Княства Літоўскага ў цэлым, а таксама асобных мясьцін Беларусі. Так, „Хроніка літоўская й жмойцкая", а таксама „Хроніка Быхаўца" прысьвечаны падзеям, якія адбыліся ў Вялікім княстве. Два летапісы: Баркулабаўскі, Панцырнага й Аверкі – апавядаюць галоўным чынам пра тое, што адбывалася ў асобных гарадох ці раёнах усходняй Беларусі; летапіс Панцырнага й Аверкі гаворыць пераважна пра Віцебск, а Баркулабаўскі, аддаў шмат увагі Берасьцейскай царкоўнай вуніі, асьвятляе падзеі канца XVI, пачатку XVII стагодзьдзяў у Магілёве, Віцебску, Полацку й Баркулабаве – пасёлку, што знаходзіцца недалёка ад гораду Стары Быхаў на Магілёўшчыне. У „Хроніцы Сурты й Трубніцкага" гаворыцца шмат пра Магілёў.

ЯЛУГІН: – А што-б маглі сказаць наконт мовы, на якой напісаныя дакумэнты? Мова-ж таксама дае пэўнае ўяўленьне аб гістарычным руху й накіраваньні ў жыцьці народу. Па мове нават можна вывучаць норавы. Нездарма моўная характарыстыка пэрсанажаў у літаратурным творы бывае ці не з самых эфэктыўных сродкаў раскрыцьця сутнасьці чалавека. Мне здаецца, і ў літаратурным творы гістарычнага напрамку нельга абыйсьціся бяз таго, каб нейкім чынам не наблізіць мову герояў да часу, у якім яны жывуць.

УЛАШЧЫК: –Напісана пераважная большасьць летапісаў на старабеларускай мове, але ў пачатку найбольш старэйшых зь іх знаходзяцца разьдзелы, якія адносяцца да эпохі Кіеўскай Русі, – яны напісаны стара рускай. Магілёўская „Хроніка Сурты й Трубніцкага" напісана па-польску.

ЯЛУГІН: – Але там нямала й чыста беларускіх слоў-выказаў.

УЛАШЧЫК: – Гэта лішні раз даказвае, што пісалі беларусы. У 35-м томе ёсьць адзін пераклад са старабеларускай на лацінскую, зроблены недзе ў сярэдзіне пятнаццатага стагодзьдзя, і другі ў 1550-м на польскую. Гэта, пэўне старэйшыя пераклады зь беларускай на чужаземныя мовы.

Што тычыцца ўжываньня старой мовы ў літаратурным творы, то зразумела. Такім чынам аўтар знаёміць чытача з гэтаю моваю й робіць дзейную асобу больш праўдзіваю. Але гэтым спосабам трэба карыстацца асьцярожна.

ЯЛУГІН: – Я згодны. Каб зразумець сэнс сказу, чытач не павінен корпацца ў слоўніках, інакш будзе губляцца галоўнае, дзеля чаго твор напісаны. З другога боку, я неаднаразова чуў ад чытачоў, што ім цікава, калі фраза мае, так сказаць, „гістарычную" афарбоўку. Трэба толькі адчуваць, да якой мяжы можна даходзіць.

Мікалай Мікалаевіч, я ўсё распытваў Вас, як прафэсійнага гісторыка. Але ваш адказ пра карыстаньне старой мовай у літаратурным творы – гэта ўжо думка й чытача мастацкай літаратуры. Таму цяпер я хачу даць пытаньне ўжо Ўлашчыку, які добра ведае гісторыю. Вя дома беларускія пісьменьнікі часта зьвярталіся й зьвяртаюцца да далёкай мінуўшчыны нашага народу. Вельмі добра карысталіся гістарычнымі крыніцамі й паданьнямі Янка Купала, Максім Багдановіч, Максім Гарэцкі, Барыс Мікуліч... У наш час многія людзі зачытваюцца гістарычнымі творамі Ўладзіміра Караткевіча. Есьць цікавыя аповесьці ды апавяданьні аб далёкім мінулым беларускай зямлі ў Барыса Сачанкі, Вольгі Іпатавай ды ў іншых пісьменьнікаў.

У нашую пару героямі твораў беларускіх пісьменьнікаў часьцей за ўсё зьяўляюцца найбольш ведамыя й найбольш гераічныя асобы: Скары-

(працяг на 8-й бачынцы)

Даклад Новага Эмігранта з Беларусі ў З.Б.К.

Паважаныя спадарыні й спадары!

Дазвольце мне перш-наперш выказаць сваю шчырую ўдзячнасьць усім прысутным за магчымасьць сустрэцца з вамі. Мне вельмі прыемна вітаць прадстаўнікоў слаўнага беларускага народу, кіраўніцтва й сяброў Згуртаваньня Беларусаў Канады.

Перад вамі чалавек пражыўшы ўсё сваё жыцьцё ў Савецкім Саюзе й цяпер робячы першыя крокі ў вольным сьвеце.

Я пастараюся расказаць аб тым, што я бачыў, што пережыў. Але да таго я мушу сказаць, чаму я тут перад вамі, што пабудзіла да гэтай сустрэчы.

У Савецкім Саюзе камуністычны рэжым зрабіў амаль што ўсіх людзей двудушнымі, яны адно кажуць, другое думаюць. Усе паседжаньні, сходы, мітынгі – гэта балбатня пра пасьпехі й дасягненьні, калі адзін гаворыць, а другія сядзяць у залі з прымусу. І калі я выяжджаў, я думаў што ніколі ніякая сіла на змусіць мяне прыймаць удзел у якімнебудзь паседжаньні. Што мая справа інжынерная ды навуковая, што я буду ціха працаваць і ні ў ва што ня ўмешвацца.

Але ўсё ў мяне перавярнула адна сустрэча ўжо тут у Канадзе. Мне давялося пазнаёміцца з Беларусамі. У іх я ўбачыў людзей, якія далёка ад сваёй бацькаўшчыны ўсёй душой і сэрцам з ёю. Якія жывуць дзеля будучыні свайго народу, людзей цікавых ва ўсіх адносінах, натхнёных і творчых. І вы ведаеце, я прачытаў у іх шмат такога, чаго ня вучылі ў школах у Саюзе, што там было забаронена. Я цяпер лепш ведаю гісторыю беларускага народу, яго сапраўдныя гадавіны (а ня тыя, што мы вывучалі). Чытаў пра дзень 25-га сакавіка, знаёміўся са зьместам дэклярацыяў Ураду БНР і г.д.

З сябрамі Раісы й Вінцэнта, з іх адзінадумцамі, калегамі спаткацца й цікава, і прыемна, і карысна. Бо мусіць, нельга быць усёж-такі няўтральнымі ў наш час. Трэба, каб ведаў сьвет, што робіцца на бацькаўшчыне, раскрываць вочы тым, хто верыць у хлусьню савецкай прапаганды. І я таксама жадаю зрабіць сумесна з вамі хоць што-небудзь у гэтым напрамку.

Я нарадзіўся, жыў, вучыўся, працаваў у Беларусі. Потым мне давялося шмат гадоў жыць у суседняй рэспубліцы – краіне з такім-жа цяжкім лёсам, таксама разтаптанай расейскім ботам. Але я ніколі не парываў сувязі з радзімай, бываў там па некалькі разоў у год – у радні, у сяброў, у камандыраўках, і там на невялікіх могілках у Барысаве дзьве дарагія мне магілы.

Я ня зьбіраюся рабіць які-небудзь даклад аб сытуацыі ў савецкай Беларусі, ці аб праблемах эміграцыі з СССР. Гэта толькі некаторыя ўспаміны пра тое, што я бачыў і адчуваў там. Можа гэта будзе цікавым для вас і дапоўніць тое, што вам ужо вядома. І выбачайце, калі ласка, за маю мову, могуць быць і памылкі.

Таталітарны рэжым пануючы ў Савецкім Саюзе, уплывае на жыцьцё народу ў цэлым і кожнае сям'і пасобку ўва ўсіх аспэктах: у пытаньнях правоў і духоўных свабодаў чалавека, нацыянальнай сьведамасьці, матэрыяльным становішчы. Адным словам і дома, і на рабоце ты ўвесь час адчуваеш дзе й пад чым кіраўніцтвам ты жывеш. Трэба адзначыць, што ў СССР за 63 гады йснаваньня гэтае сыстэмы ёсьць многа посьпехаў – у вывучэньні космаса, у некаторых галінах прамысловасьці, у культуры, у спорце й г.д. Напрыклад, беларускі народ можа ганарыцца сусьветна ведамымі трактарамі „Беларусь" Менскага Трактарнага Заводу, зьверхцяжкімі грузавікамі МАЗ і БелАЗ – Менскага й Жодзінскага аўтазаводаў. Між іншым, мне давадзілася бываць на гэтых заводах – гэта сучасныя прадпрыемствы, добра абсталяваныя, з высокім узроўнем мэханізацыі, вытворчасьці. Завод электронных вылічальных машынаў у Менску – самое вялікае й унікальнае прадпрыемства ў СССР па выпуску кампютэраў. Можна ўспомніць некалькі станка-будаўнічых заводаў у Менску, Віцебску, Воршы. Паявіліся зусім новыя для Беларусі галіны, як здабыцьцё й перапрацоўка нафты, калійных соляў і г.д. Але ўсё гэта не дзякуючы савецкай уладзе, а ня гледзячы на тое, што яна там пануе. Вядома, што навукова-тэхнічная рэвалюцыя прайшла па ўсім сьвеце й пры іншай сацыяльнай сыстэме, гэтыя посьпехі маглі-б быць значна большымі. І пры гэтым ня згубіўся-б чалавек, які стварыў гэта ўсё, а сам жыве бяз элемэнтарных свабодаў, на мізэрны заробак, ня ведаючы добра ні сваёй сапраўднай гісторыі, ні сваёй мовы.

Трэба напомніць таксама, што многае з пабудаванага рабілася й робіцца рукамі вязьняў, дармовай працай. Працоўную сілу для такіх будоўляў дастаўляюць ворганы Міністэрства Унутраных Спраў (МВА), Камітэту Дзяржаўнай Бясьпекі (КГБ) ды суды. Даволі часта, калі йдзеш па вуліцы ў Менску, ці якога другога гораду, натыкаешся на так званыя „зачыненыя аб'екты", аплеценыя калючым дротам з старажовымі вежамі па вуглох – ці будуецца новы завод, ці адрэзак дарогі, ці нават проста жылы дом.

Дзяржаўныя ворганы прапаганды безканца хваляцца пасьпехамі краіны, дэмакратыяй і свабодай, запісаных у канстытуцыі й іншых паперах. Фактычна гэтыя-ж правы ня існуюць. Возьмем, напрыклад, выбары ворганаў управы. Гэта камэдыя, бо ў выбарчыя бюлетэні запісана толькі адно прозьвішча зацьверджанае партыйнымі камітэтамі. Гэта выбары бяз выбараў. Але ў гэты дзень мільёны людзей цягнуцца на выбарчыя пункты каб атрымаць паперку й укінуць яе ў скрыню. За кожным домам, кожнай вуліцай закрапляюць так званых агітатараў. Яны змушаны забясьпечыць яўку на выбары ўсіх выбаршчыкаў. Інакш сам агітатар ня пойдзе дадому, пакуль усе яго людзі не прагаласуюць.

Памятаю, калі мы яшчэ былі студэнтамі ў Менску нас змушалі быць агітатарамі. Калі адкажашся, пагражалі выгнаць з інтэрнату. Дык калі доўга ня было нашых выбаршчыкаў, укідалі лісткі мы самі за іх. Ці ўкінь, ці ня ўкінь – усё роўна ў газэтах надрукуюць, што ў выбарах прынялі ўдзел і прагаласавалі за кандыдатаў у дэпутаты 99.5% выбаршчыкаў.

Свабода слова, сходаў, друку – усё гэта толькі на паперы, бо ўсё арганізоўваецца савецкімі й партыйнымі арганізацыямі. На дэманстрацыі нас выводзілі двойчы ў год – на першага травеня й на сёмага лістапада – дзень бальшавіцкага перавароту. А пра свабоду слова нечага й казаць. Вы бязумоўна ведаеце пра ўсе гэтыя „гулагі" ды набітыя нявіннымі людзьмі турмы.

У сталінскія часы за слова (а то й зусім ні за што) паперасаджалі й павысылалі мільёны людзей са ўсіх рэспублік. Я напрыклад, ведаў адну дзяўчыну – студэнтку Менскага Пэдагагічнага Інстытуту ў той час. Яна расказала ў інтэрнаце анэкдот пра калгасы й атрымала за гэта 10 гадоў лягеру. А майго сябру выгналі з унівэрсытэту за тое, што ён на ўрачыстым паседжаньні зрабіў нейкую заўвагу, калі выступаў сакратар партыйнага камітэту.

Пры Хрушчове было некаторае паслабленьне. Павыпускалі з турмаў і лягероў некаторую частку нявінна асуджаных. Потым усё зноў пачало заціскацца.

У сутнасьці ў апошнія гады зьмянілася толькі мера адказнасьці (раней было як што важнае – дык растрэл). Можа трохі меншая колькасьць засуджаных. Але падыход застаўся той самы: нельга нічога дрэннага сказаць пра ўладу, пра недахопы. Крытыкаваць можна ня сыстэму, а паасобных людзей – старшыню калгаса, дырэктара заводу й г.д. На гэтым пабудавана ўся крытыка, у тым ліку і ў друку. Вы ведаеце, што ёсьць часопіс „Вожык", „Кракадзіл" і другія дзе высьмейваюцца (часам даволі трапна) асобныя людзі.

Інфармацыя аб міжнародным становішчы, аб любой зьяве ў сьвеце падаецца з аднаго пункту гледжаньня – урадовага.

Гэтак пра падзеі ў Вугоршчыне ў 1956 г., у Чэхаславаччыне ў 1968 г., у Анголе, у Этыёпіі й г.д. пісалася аб інтрыгах заходніх імпэрыялістаў у гэтых краінах. А „савецкі народ" быццам працягваў брацкую руку дапамогі гэтым народам. Мала таго, нас зганялі на мітынгі для падтрымкі гэтае палітыкі.

Усе гэтыя дзеяньні стварылі нябывалы фэнамэн: большасьць насельніцтва краіны зрабілася крывадушнымі. Усе ведаюць, што трэба казаць на людзях, а дома й з блізкімі сябрамі гавораць усё наадварот. Гэта раскладае людзкія душы.

Значная частка жыхароў ня верыць у тое, што пішуць у савецкіх газэтах, ці што кажа савецкае радыё. Трэба адзначыць, што ў газэтах для замежнага чытача прапаганда больш гібкая, пішуць трохі йнакш. Напрыклад, я часам чытаў „Голас Радзімы". А для ўнутранага карыстаньня, для сваіх – пішуць абы што, абы забіць мазгі. Усе газэты падобныя па зьместу – ці гэта „Зьвязда", ці „Чырвоная Зьмена", ці „Советская Белоруссія" – усе аднолькавыя.

Амаль што ўсе людзі ў Беларусі слухаюць па радыё заходнія станцыі й толькі дзякуючы гэтаму ведаюць, што робіцца на сьвеце, ды й у сваёй краіне. Мы слухалі перадачы „Голаса Амэрыкі", ББСі, нямецкую хвалю, Ватыкан і др. Гэтыя радыёстанцыі можна слухаць больш-менш без перашкодаў, хаця й іх глушаць часамі. Але найбольш цікавыя для савецкага слухача перадачы радыя „Свабода". Яе больш усяго ненавідзяць савецкія ўлады й усе йх сілы накіраваны на яе глушэньне. Гэта робіцца перадатчыкамі армейскіх спэцыяльных станцыяў задача якіх ёсьць у часе вайны глушыць апэратыўную радыёсувязь войскаў ворага. Між іншым, глушэньне абыходзіцца даволі дорага, таму „Радыё Свабода" глушыцца больш у вялікіх гарадах. А трохі далей ад Менску, ці Віцебску ўжо можна яго слухаць.

Бальшавіцкая прапаганда сьцьвярджае, што ў Беларусі пабудаваны сацыялізм і што антаганістычных клясаў няма. Фактычна, існуюць клясы й антаганізмы між імі. Калгасьнікі нават цяпер без дазволу ўлады ня могуць пераехаць у горад. Між іншым, большасьць моладзі ўцякае з вёсак цераз армію: не вяртаюцца дамоў пасьля службы. Працаўнікі на прамысловых прадпрыемствах думаюць больш аб тым як больш зарабіць, ашукаць улады дый выпіць. Пьюць у ўсіх краінах СССР многа й ува ўсіх сфэрах.

Партыйныя й савецкія кіраўнікі жывуць сваім жыцьцём, не падобным да жыцьця народу. Гэтыя сучасныя паны ня жывуць з усімі й не адпачываюць з усімі. Ёсьць дамы для кіраўніцтва з раскошнымі апартамэнтамі, мноствам пакояў, абслугай і абаронай. Летнішчы для партыйных кіраўнікоў – гэта палацы, якія ня сьніліся былым паном – з басэйнамі, тэніскімі кортамі, фінскімі лазьнямі й г.д. Усё гэта абнесена высокім плотам і пільнуе міліцыя. І ўсё за кошт дзяржавы, не за свае грошы. Я бачыў гэтыя асабнякі пад Менскам, у Драздох – для самага высокага кіраўніцтва і ў Гарадзішчы – для людзей трохі меншага рангу. Ёсьць спэцыяльныя крамы для іх, дзе можна атрымаць усё, што толькі хочаш. Там дзе яны працуюць ёсьць закрытыя сталоўкі й буфэты толькі для іх. Стаіць ахрана. Каб зайсьці звычайнаму чалавеку, патрэбны пропуск. Так ёсьць у Доме Ураду, у будынку ЦК Партыі ў Менску й іншых гарадох.

Новая эліта не жадае, каб іх дзеці вучыліся з простымі людзьмі ў школах. Фармальна закрытых школ няма, але ў раёнах дзе жывуць партыйныя ўрадоўцы падбіраецца склад вучняў.

Нават жаніцьба ў іх ідзе больш паміж сваімі. На гэтай глебе здараюцца трагэдыі. Вось, напрыклад, адна гісторыя з добра знаёмым мне чалавекам. Колькі гадоў таму адслужыў хлопец у арміі, дэмабілізаваўся й застаўся ў вялікім горадзе на заводзе. Пазнаёміўся са студэнткай, ажаніўся з ёй, нарадзіўся сын. Прайшлі гады, былая студэнтка пасьля ўнівэрсытэту стала працаваць у савецкіх арганізацыях, а яе брат закончыў вышэйшую партыйную школу й пайшоў уверх. А мой знаёмы, як працаваў на заводзе, так і працаваў. Тымчасам жончын брат зрабіўся важным чалавекам, да яго хадзілі ў госьці такія самыя, дык простая радня кампраматавала яго. Адным словам, кончылася тым, што прымусілі яе разьвясьціся з мужам. Далі яму невялікую кватэрку, ён жыў там адзін. Я быў у яго на гэтак званым навасельлі ў гэтай кватэры. Зварыў ён бульбы, паставіў бутэльку, сядзелі мы, гаварылі. Ён заплакаў і кажа: – „Вось маё жыцьцё, зьвязаўся з панамі".

– Д. Барысаўскі

*

(працяг у наступным нумары)

Turmoil in BAOC spreads

By Valentine N. Horoshko

The "Times" continues publishing articles on the status of litigation in the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church by Valentine N. Horoshko, a New York City attorney and authority on church litigation.

* * *

Litigation involving the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church (BAOC) which heretofore had been limited to the St. Mary of Zyrovicy Parish in Highland Park, New Jersey, has now spread to St. Cyril's of Turov Parish in Brooklyn, New York.

As in St. Mary of Zyrovicy, St. Cyril's litigation resulted from relatively inconsequential events. In the former a bishop replaced a parish priest; in the latter some demagogues have been inciting the parishioners to join another bishop's diocese. More specifically, Alexander Mickievic, as chairman of the parish council attempted to call a special general meeting for December 28, 1980, which failed to materialize. Shortly thereafter, Mr. Mickievic again in behalf of the parish council notified parishioners that a special general meeting had been scheduled for January 25, 1981, to consider a transfer of the parish to Archbishop Mikalay's diocese. Rev. Vasil Kendysh, rector of St. Cyril's who previously had advised Mr. Mickievic that such a meeting was improper and violated church law, along with Borys Daniluk and Roger Horoshko, members of the board of trustees at St. Cyril's, commenced action in New York Supreme Court to enjoin such a meeting. The court granted a stay until a hearing and the case is pending. Subsequently Metropolitan Andrew removed Alexander Mickievic as chairman of the parish council.

Meanwhile, the action in New Jersey which lay dormant since the court refused to act in October, 1980, due primarily to the uncertainty created by Archbishop Mikalay's purported ouster of his superior, Metropolitan Andrew, and the contested take-over by the former of St. Mary of Zyrovicy Parish, was reactivated with the inclusion of Vasil Rusak as an additional defendant. Thus there presently are two concurrent lawsuits involving the BAOC.

* * *

If some members of the BAOC thought that litigation could be limited to St. Mary of Zyrovicy Parish, they engaged in wishful thinking for the problem is more general and affects the church as a whole. In fact the situation which gave rise to this litigation may be a manifestation of the weakness in the Byelorussian community and its apparent propensity to become a tool in the hands of demagogues whose goal is the destruction of the BAOC.

Consider first the case of Rev. John Brucky. For thirty years John Brucky was an active and respected member of the Byelorussian communities in Canada, Detroit, Cleveland and California where he had lived and had a solid reputation among Byelorussians in other parts of the United States, Europe and Australia. During this time he set an example for his countrymen: he started with nothing; he worked; he studied; he became successful. In short, John Brucky went through fire and water with his countrymen and all had the highest respect for him.

For many years his friends sought to persuade John Brucky to take up the cloth for the benefit of his people. Indeed, one of the most vocal advocates was none other than Archbishop Mikalay. After much soul-searching John Brucky finally acceded and became priest in the BAOC two years ago. Archbishop Mikalay ordained him and congratulations poured in. At a dinner held in his honor in Detroit, one could not hear more eloquent praise for Rev. John Brucky – the next bishop of the BAOC.

One year later these same people whom Rev. Brucky had known for so many years and who had praised him for undertaking a substantial personal material sacrifice upon taking up the cloth, became his worst enemies. Today they view him as an outcast, a provocateur and even a communist. These very same "friends" with whom Rev. Brucky built a Byelorussian community after the war, now eagerly turn to a newly arrived prophet of whom they know very little yet extoll to the heavens while they disparage their old comrade. Rev. Brucky's best friends now are not his countrymen.

What caused this dramatic change in people? The answer, as illogical and incredulous as it may appear, is Metropolitan Andrew's replacement of Rev. Janowski by Rev. Brucky as rector of St. Mary of Zyrovicy. From that routine act which every bishop may perform in his capacity as bishop, litigation commenced in Highland Park, Archbishop Mikalay attempted to oust his superior and to take over the former's parishes, and a number of rabble rousers appear to have a certain degree of success in instigating some parishioners in St.Cyril's, Brooklyn, to join Archbishop Mikalay's diocese.

* * *

When viewed objectively, the events of the past year in the BAOC did little to enhance the image of the Byelorussian community as one where people act in a lawful and reasonable manner. On the contrary, an objective observer would perceive the Byelorussian community as one governed not by law or reason, but by some type of mass susceptibility to demagogy and a very definite lack of capacity for independent action. Certainly it is not the type of group which is capable of self-government.

If the present trend in the BAOC continues and members of the church continue to heed demagogues, chaos will result in the church which no doubt will lead to suggestions that members of the church look beyond the BAOC for some hierarch capable of bringing order to the church. It may be that some shall ask the Greek Partiarch or even the Moscow Patriarch to take the remnants of a split church under his protection, as a number of Byelorussian religious groups had already done in recent years seeking a more "canonical" church.

At present it appears that the fault lies not in the ecclesiastical administration of the BAOC, but in its people and parishioners who to date have shown every indication that they are incapable of exercising even a modest degree of independent judgement free from alien influences and a total failure in maintaining an independent church. If anything, the character of the Byelorussian people as shown in the last year of turmoil in the BAOC is one of servile acquiescence to foreign domination which is slowly but inexorably being tightened around the BAOC by the demagogues and prophets who proclaim that they are acting for the people.

The Byelorussian Times
ЧАС
Двумоўны беларускі часапіс у ЗША
USPS 345–170
9–06 Parsons Blvd.
Flushing, N.Y. 11357
U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published bimonthly in January, March, May, July, September and November.
Dr. Roger Horoshko, Publisher
Annual Subscription
$8 in U.S. currency
$10 Canadian, £6 English
Postmaster:
Send address changes to the
BYELORUSSIAN TIMES
Box 141, Whitestone, N.Y. 11357
Second Class Postage Paid at Flushing, N.Y. 11355
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год у студзені, сакавіку, травені, ліпені, верасьні й лістападзе.
Др. Р. Гарошка, Выдавец
Гадавая Падпіска
8 амэрыканскіх даляраў
10 канадыйскіх даляраў
6 ангельскіх фунтаў

УВАГА!

1) Рэдакцыя не прынімае да друку ананімных артыкулаў.

2) Артыкулы прынятыя да друку падлягаюць скарачэньню й карэкце.

ХАЛОДНЫЯ ЗІМЫ НА БЕЛАРУСІ

Хведар Нарбут, беларускі гісторык 19-га стагодзьдзя, ў 4-м томе сваёй працы *Дзеі Народу Літоўскага*, падае кароткую інфармацыю пра халодныя зімы на Беларусі ў гадох 1018, 1291, 1296, 1306, 1322, 1349, 1408, 1423, 1426, 1459, 1548 і 1631 калі Балтыцкае мора было пакрыта лёдам і па йм можна было езьдзіць на санях ад Нарвэгіі й Швэцыі да Даніі.

ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ БЕЛАРУСКІХ/ЛІТОЎСКІХ ЗЕМЛЯЎ

(працяг з 5-й бачынкі)

лучэньні не падабалі князі смаленскія, але й далей яны хадзілі „з усею сілаю смаленскаю" разам із Альгердам на Маскву ў 1368, 1370 і 1372 гадох.

(працяг у наступным нумары)

Ад РЭДАКЦЫІ

Прадаюцца гадавікі газэты *Беларускі ЧАС*. Цана аднаго гадавіка, уключаючы перасылку, 10 амэрыканскіх даляраў.

Просім зьвяртацца ў гэтай справе да рэдакцыі.

Скарбніца Беларускай Гісторыі

(працяг з 6-й бачынкі)

на, Каліноўскі, Мсьціславец. Але-ж у нас было куды больш герояў, пра якіх мы даведваемся ў свой час, і, можа, гэта будзе ў выніку публікацыі невядомых цяпер крыніц Дарэчы, з Магілёўскай хронікі, зьмешчанай ў 35-м томе, стала ведама, як кончыў жыцьцё адзін з кіраўнікоў Крычаўскага паўстаньня сярэдзіны XVII ст. Вашчыла. Мне шкада, што я колькі ні „сватаю" тэму жыцьця Магілёва XVII–XVIII стагодзьдзяў, ніхто пакуль-што ня ўзяў яе. А якраз пра гэтую пару ёсьць надзвычайна цікавыя дакуманты. Героі-Магілеўчане, іх канфлікты, вопратка, сьвяты ды гэтак далей, самі просяцца ў раман ці аповесьць.

ЯЛУГІН: – Калі я казаў, што некаторыя старонкі летапісаў і хронік чытаюцца ня горш за старонкі добрага рамана, то меў на ўвазе перш за ўсё Магілёўскую хроніку. Мне асабіста яна дала матарыял нават для разуменьня больш раньняга часу, XVI стагодзьдзя. Пётр Мсьціславец нездарма быў зьвязаны з Магілёвам. Але падбіраюцца й да гэтай тэмы. Я ведаю, што Іван Чыгрынаў ужо выношвае такую задуму. І яшчэ некаторыя праглядваюцца да гэтай тэмы. Так што ў бліжэйшыя гады, спадзяюся, будзем нешта чытаць цікавае.

Мікалай Мікалаевіч, мы ўжо гаварылі пра вялікую карысьць летапісаў для нас, пісьменьнікаў, для ўсіх краяведаў. А як-бы вы вызначылі значэньне выданьняў для далейшага разьвіцьця беларускай гістарычнай навукі, для нашай культуры наагул?

УЛАШЧЫК: – Каб выказаць гэта ў некалькіх фразах, то першае, што можна сказаць, – вельмі важнае значэньне выдадзеных летапісаў у тым, што яны зьмяшчаюць у сабе вельмі істотныя даныя з гісторыі (галоўным чынам палітычнай) народаў: беларускага, жамойцкага, украінскага, польскага ды расейскага. Потым – гэта помнікі літаратуры, грамадзкай думкі ды гісторыі моваў. І наканцы, пра што мы ўжо гаварылі, – гэта збор у адзінае цэлае амаль усіх ведамых цяпер твораў летапіснага характару, што зьмяшчае ў сабе гісторыю Вялікага Княства Літоўскага ды паасобных яго раёнаў.

ЯЛУГІН: – З вашых слоў можна зразумець, што археалёгі й крыніцаведы вывучылі ня ўсе дакумэнты й крыніцы пра мінуўшчыну Беларусі?

УЛАШЧЫК: – Так. Магу сказаць, што толькі ў адной Маскве захоўваецца каля шасьці соцен тамоў матарыялаў так званай „Літоўскай Мэтрыкі", якія дасюль былі мала чапаныя дасьледнікамі.

ЯЛУГІН: – Пераканальна! Выходзіць, нас, чытачоў, наперадзе яшчэ чакаюць новыя цікавыя сустрэчы зь пісьмовымі помнікамі нашага краю?

УЛАШЧЫК: – Бязумоўна.

ЯЛУГІН: – Што-ж, набярэмся цярплівасьці ды будзем чакаць радасных вестак. Ну, а пакуль-што будзем чытаць уважліва гэтую кнігу. Тут ёсьць што пачытаць, ёсьць аб чым падумаць... Так што сардэчнае чытацкае дзякуй вам і вашым сябром за падарунак ад імя ўсіх, хто хоча ведаць мінуўшчыну свайго краю.